

Переверзєв С.В., Сорокун А.А.

ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛІТИЧНОГО ПОСЕЛЕННЯ РОМАНКІВ 3 У 2009 РОЦІ

У статті розглядаються попередні результати дослідження у 2009 році неолітичного поселення Романків 3.

Вступ

Навесні 2009 року під час експертизи земельної ділянки було виявлено багатощарову (мезоліт – пізні середньовіччя) стоянку Романків 3. Стоянка розташована за 12 км південніше Києва в правобережній заплаві Дніпра, на східному березі болота Клопотівське, яке за неолітичної доби, скоріше за все, являло собою одну з дніпровських проток. Верхня частина пам'ятки була частково знівельована земельними роботами, проте можна з певністю сказати, що вона займає першу та частину другої надзаплавних терас. Навпроти поселення, на протилежному березі болота знаходиться стоянка Романків 1 (Телегін 1995, с.110-120; Переверзєв, Сорокун 2010, с.254-269).

Влітку 2009 року експедицією ОАСУ Інституту археології НАН України були проведені науково-рятівні археологічні розкопки поселення на площі 48 кв. м. Крім того закладено два шурфи: 2 x 2 м та 1 x 1 м. Таким чином, загальна площа дослідженої ділянки поселення складає 53 кв. м. Встановлено таку стратиграфію (рис. 1):

- світло-сірий супісок (до 25 см);
- темно-сірий супісок (до 25 см);
- світлий супісок з темними прожилками (до 20 см). Зникає за 4-5 м від урізу води, де змінюється шаром торфу;
- темний супісок зі значними включеннями органіки (до 50 см);
- світло-жовтий (до білого) супісок, у верхній частині з темними прожилками. Материк (простежений до 70 см).

У світло-сірому та темно-сірому супісках знайдені поодинокі фрагменти ранньослов'янської та пізньосередньовічної кераміки. Основна кількість матеріалу доби бронзи та пізньотрипільського часу знаходилися в темно-сірому супіску та в світлому супіску, а також частково в темному супіску. Неолітичні знахідки були сконцентровані в нижній частині світлого та темного супісків і в білому супіску. У

Pereversev S.V., Sorokun A.A.

THE RESEARCH OF THE NEOLITHIC SITE ROMANKIV 3

білому ж супіску знайдені й поодинокі артефакти, віднесені до таценкі-кудлаївської культури.

1. Коротка характеристика матеріалів доби бронзи, енеоліту та мезолітичного часу.

Доба бронзи представлена 74 фрагментами кераміки, більшість яких, схоже, є фрагментами одного й того ж тюльпаноподібного горщика східно-тшинецької культури київської групи пам'яток.

У ході дослідження було отримано також 694 фрагменти керамічного посуду пізньотрипільського часу, яким притаманні риси фінальної фази лукашівського типу пам'яток

Крем'яний інвентар енеолітичного комплексу представлений 16 знахідками: вкладенем серпа на пластині (рис.4, 2), трьома ретушованими відщепами (рис.4, 1), чотирма перетинами пластин та сімома вторинними відщепами. Вкладень серпа має широкі аналогії на трипільських пам'ятках етапів В I-С II, зокрема в Буго-Дніпровському межиріччі. Пласкою лусковою ретушшю оформлений один із країв спинки, робочий же край сформований на протилежній стороні – зубчастим ретушуванням. Він має характерний люстр, який утворюється від використання виробу для зрізання трави або злаків.

Знахідки з кременю трипільського шару виготовлені з якісного напівпрозорого кременю сірого та коричневого відтінків з мінімальним включенням різних вкраплень. Така сировина характерна для туронського геологічного ярусу і представлена в Україні на території Волині та Донбасу. Вона пластична, легко піддається розщепленню; розквіт експлуатації цієї сировини припадає на енеолітичну добу. Зокрема, трипільці активно експлуатували крем'яні родовища Волині, а степові енеолітичні культури широко використовували кремій з Донбасу. Характерним є те, що віднесені вище до трипільської культури знаряддя, виготовлені саме з «волинської» сировини.

Таблиця 1. Крем'яний інвентар неолітичного шару поселення Романків-3.

Категорія	К-сть	Загальна к-сть в категорії	%
ВІДХОДИ ВИРОБНИЦТВА			
Нуклеуси		4	
<i>безсистемного сколювання для відщепів</i>	1		
<i>призматичний одноплощадковий двосторонній</i>	1		
<i>торцевий біповздовжнього зняття</i>	1		
<i>нуклеподібний уламок</i>	1		
Відщепи		25	
<i>вторинні</i>	24		
<i>авіважі</i>	1		
Пластинчасті вироби (включно з фрагментами)		12	
<i>пластини</i>	5		
<i>пластинки</i>	3		
<i>пластинки реберчасті</i>	2		
<i>мікропластина</i>	1		
<i>мікропластина реберчата</i>	1		
Уламки		2	
Осколки		3	
ВСЬОГО ВІДХОДІВ		46	64,0%
ВИРОБИ З ВТОРИННОЮ ОБРОБКОЮ			
Пластини з ретушю (включно з фрагментами)		5	
<i>пластини ретушовані</i>	2		
<i>пластинки ретушовані</i>	3		
Відщепи з ретушю		7	
Скребки		8	
на відщепах	7		
<i>бокові</i>	1		
<i>кінцево-бокові</i>	6		
на пластинах	1		
<i>подвійні</i>	1		
Скобелі		2	
Вкладень серпа		1	
Перфоратор		1	
Різець		1	
Долого		1	
ВСЬОГО ВИРОБІВ ІЗ ВТОРИННОЮ ОБРОБКОЮ		26	36,0%
ВСЬОГО		72	100%

Крім виробів з кременю в комплексі присутній фрагмент шліфованої сокири (без обуха), виготовленої з пісковика (рис.4, 17). У плані вона підтрикутна, випукла, у профілі – трапецієподібна; лезо, у вигляді «носа», має заокруглені краї. Отвір просвердлений з двох сторін почергово, його діаметр близько 2,0 см. За морфологічними та стилістичними особливостями виріб наближається до сокири т. зв. «софіївського» типу, притаманних пізньому трипіллю. Знайдено уламок виробу з пісковика із заокругленими кутами, який, можливо, є фрагментом кам'яного розтирача.

Знахідки мезолітичного часу представлені двома відщепами та вістряма (останнє – у вигляді пластинки з притупленим краєм (рис.4, 3) – є характерним для таценки-кудлаївської культури.

2. Неолітичний шар

2.1. Характеристика крем'яного комплексу

Крем'яний інвентар неолітичного шару поселення Романків 3 представлений 72 виробами (таблиця 1). Техніку розщеплення характеризують три нуклеуси, нуклеподібний уламок та технологічні сколи: два авіважі та три реберчасті пластини. Крім того знайдено один уламок з негативами від експериментальних сколів. Один нуклеус з негативами безсистемного

сколювання відщепів, перебував, судячи з усього, на остаточній стадії утилізації; другий – торцевий, біповздовжнього зняття, оформлений на уламку призматичного нуклеуса (рис.4, 11). Ще один нуклеус – призматичний одноплощинковий двосторонній – сильно пошкоджений вогнем.

Відщепів знайдено 25. Усі вони вторинні, деякі мають залишки кірки. Пластинчастих сколів 8 – це типові сколи-заготовки з паралельною огранкою спинки. За розмірами розподіляються так: 3 пластини, 1 пластинка, 1 мікропластина.

Виробів із вторинною обробкою та явними слідами утилізації знайдено 26, що складає 36% від загальної кількості. Скребоків 8, з них 7 виготовлені на відщепі. 5 скребоків – підокруглої та округлої форми, з ретушшю на дистальному кінці та бічних гранях, що вкриває до $3/4$ периметра виробу (рис.4, 7-8), один боковий та 2 кінцевих, один з яких подвійний (рис.4, 9). Скребки низьких форм, оформлені напівкрутою та крутою регулярною ретушшю. Знайдено один кутовий різець (рис.4, 5), один перфоратор на пластині (рис.4, 16), одне долото (рис.4, 12) та два скобелі на відщепі (рис.4, 10). У комплексі наявні відщепи з ретушшю та 5 ретушованих пластин. Цікавими знахідками є пластина з ретушшю, що має значний люстр по спинці (рис.4, 15) і очевидно є вкладеном серпа, та перетин мікропластини, теж люстрований по спинці. Понад 20% кременю мають сліди перебування у вогні.

Вироби неолітичного комплексу, на відміну від трипільських, виготовлені з мореного та галькового кременю місцевого походження. Він, як правило, дуже низької якості – непрозорий матовий, від коричневого до чорного відтінків (з безліччю кольорових варіацій), з великою кількістю крапель. Такий різновид сировини дуже поширений у Подніпров'ї та Побужжі. Крім того знайдено два вироби з пісковіку. Найближчий аналог цьому крем'яному комплексу знаходимо на поселенні Романків 1.

2.2. Характеристика керамічного комплексу

Під час досліджень поселення було виявлено близько 750 фрагментів кераміки доби неоліту (49 % від усієї знайденої кераміки), котрі належать щонайменше 18-тьом різним посудинам. Увесь цей матеріал можна розподілити на 4 групи, кожній із яких притаманні свої технологічні та стилістичні особливості.

Група I. Сюди віднесено 12 посудин – 67 % усього комплексу (рис.5,II; 6,1-16; 7,1-4). Серед них одна миска (рис.6,9) та розвал, що не піддається реконструкції (рис.5,II). У більшості випадків така кераміка позбавлена орнаменту – 9 посудин, решта мають горизонтальний ряд відтисків 4-х– 5-тизубчастого штампу, нанесеного під різними кутами. Підставою для об'єднання останніх в одну групу з неорнаментованою керамікою слугує повна відповідність за технологічними показниками (домішки, профіль, обробка поверхонь тощо). Середня товщина стінок – у межах 0,5-0,8 см. Основними домішками в тісті є органіка та пісок у різних кількостях. Доповнювати основні домішки можуть миті зерна кварцу, шамот та товчений пісковик. В одному випадку відмічено зв'язування вінець рослинним пасмом для запобігання утворенню тріщин під час висихання (рис.6,6). Поверхні спочатку згладжувались широкими гребінцевими розчосами, а потім оббивались дощечкою. Посуд був гостродонним (рис.6,16; 5,2) та слабкопрофільованим. Слід вказати на присутність у колекції фрагмента, що має ззовні вдавнення по зрізу вінця (рис.6,2). Сім фрагментів мають конічні отвори, що слід пов'язувати з ремонтом горщиків. Зрізи вінця різноманітні – округлі, конічні, підпрямокутні тощо.

Розвал II. Складається з 45-ти неорнаментованих фрагментів поганої збереженості. Попри значну кількість фрагментів графічно реконструювати форму складно (рис.5,II). Горщик слабко профільований, ймовірно відкритого типу, вінце дещо відігнуте назовні, шийка та ребро не виражене, денце гостродонне, навіть округле. Має середні розміри зі вмістом 5-6 літрів. Один фрагмент стінки має конічний отвір, нанесений іззовні. Товщина стінок 0,5-1,0 см, денця – понад 1,5 см. Поверхні мають кірку з рідкої глини без домішок подібну до ангобу. Основними домішками виступають органіка, пісок та шамот. Розташований компактно, в квадратах Б/9 – Б/10, за 5 метрів від будівлі.

Розвал IV. Нараховує щонайменше 10 фрагментів, які віднесені до першої групи. Орнамент складається з горизонтального ряду прямих 5-тизубчастих гребінчастих відтисків (рис.5, IV). Має пряме конічне вінце з отвором ремонту. Розмір середній – у межах 5-ти літрів. Товщина стінок 0,5-0,6 см. Поверхня згладжена. Основними домішками є органіка та пісок. Скупчення цілковито відповідає першому

Таблиця 2. Радіокарбонні дати стоянок Романківського вузла пам'яток.

№	Пам'ятка, матеріал для датування	Лабораторний номер	Вік С14	
			ВР	ВС
1	2	3	4	5
1.	Романків 1, кераміка	Ki – 16697	4810 ± 110	1σ 3710-3550 2σ 3950-3350
2.	Романків 1, кераміка	Ki – 16698	4970 ± 120	1σ 3940-3850 2σ 4050-3550
3.	Романків 1, кераміка	Ki – 17145	4400 ± 90	1σ 3310-3230 2σ 3350-2880
4.	Романків 3, кераміка	Ki – 17144	4550 ± 100	1σ 3380-3090 2σ 3550-2900
5.	Романків 3, кераміка	Ki – 17146	4730 ± 90	1σ 3640-3490 2σ 3750-3300

розвалу – квадрат Б/10. Аналогії такої форми відомі чи не на кожній пам'ятці регіону, найближчі наявні у Романкові 1 (Переверзев, Сорокун 2010, с.255) та Ходосівка-Заплава (Готун та ін., с.117). Водночас, вона відповідає основним характеристикам кераміки струміль-гастятинського типу (Телегин 1966, с.63). Керамічні матеріали першої групи вказують, на нашу думку, також на те, що ремонт є характерним для такого типу посуду. Подібне явище простежується і на більш численних матеріалах поселення Романків 1 (Переверзев, Сорокун 2010, с.257). Це дає додаткові підстави припустити, що струмель-гастятинський тип кераміки не несе культуровизначального навантаження. Він може бути окремим господарчим типом посуду, наприклад тарним.

Група 2. До другої групи віднесено кераміку, орнаментовану косими прокресленими лініями та округлими вдавленнями. Їй відповідають рештки 4-х горщиків, що складає 22% загального комплексу (рис.5, I, III; 6, 5-7). Два горщики орнаментовані круглими трубчастими відтисками діаметром 0,3 см (рис.5, I; 6, 5). Середня товщина стінок в межах 0,5-1,3 см. Основною домішкою в тісті є пісок. Значна кількість органіки помітна в складі тільки одного розвалу (рис.5, III). Про особливості профілювання піде мова нижче. Поверхня добре згладжена, часом помітні гребінчасті розчоси.

Розвал I. Представлений 20-ма фрагментами поганої збереженості (рис.5, I). Орнаментований він по всій зовнішній поверхні горизонтальними рядами трубчастих відтисків, що чергуються з косими прокресленими лініями. Не знайдено жодного фрагменту з різким вигином профілю, вінце пряме конічне, шийка дещо звужена. Розмір реконструювати складно, ймовірно, що об'єм не перевищував 5 літрів. Товщина стінок 0,5-0,7 см. Основними домішками виступають пісок та миті

зерна кварцу. Основні скупчення такої кераміки виявлені навколо наземної будівлі (рис.5). Повних відповідників серед опублікованих матеріалів немає.

Розвал III. Представлений 72-ма фрагментами. Зроблено часткову графічну реконструкцію (рис.5, III). Орнаментом прикрашено тільки верхню частину посудини. Складається він із прямих вертикальних прокреслених ліній, що нанесені по шість смуг з інтервалом у дві такі ж лінії. Під вінцями нанесено ряд конічних глибоких округлих ямок. По зрізу нанесені округлі вдавлення. Сама посудина гостродонна, з вираженим ребром у другій верхній третині, та відносно прямим підпрямокутним вінцем. Має значні розміри з об'ємом 12-15 літрів. Товщина стінок 0,9-1,3 см. Поверхня добре згладжена та оббита, зі слідами ледь помітних гребінчастих розчосів. Основними домішками є органіка та пісок. З поміж інших посудин комплексу вирізняється не тільки значними розмірами, а й дещо кращим опалом.

Прямі аналогії окремим посудинам даної групи можна знайти серед матеріалів поселення Бузьки (Телегин 1968, с.60), Романків 1 і Вишеньки 11 (Переверзев, Сорокун 2010, с.265; Сорокун 2010, с.34). Для даного регіону цей елемент є досить рідкісним явищем, проте зустрічається серед матеріалів Сіверського Дінця (Манько 2005, с.229).

Група 3. Представлена рештками однієї непрофільованої форми (рис.6, 8). Орнаментована вона горизонтальними прямими та вертикальними косими рядами насічок. Товщина стінок 0,5-0,6 см. Основною домішкою є пісок. Подібна кераміка наявна серед матеріалів поселення Вишеньки 2 (Телегин, Титова 1998, с.141, рис.3).

Група 4. Одна посудина орнаментована горизонтальними рядами подвійних пальцевих

защипів (рис.6,9). Походить вона з шурфу, закладеного дещо південніше основного розкопу. Товщина стінок у межах 0,8 см. Зріз вінця підпрямокутний, горло звужене. Подібна кераміка присутня серед матеріалів поселення Грині (Даниленко 1969, с.167) і є характерною для пам'яток буго-дністровської культури (Даниленко 1969, с.167; Товкайло 2010 с.227).

Цікавим є скупчення в одному місці трьох розвалів – другого, третього та четвертого (рис.5). (залишки третього виявлені також навколо будівлі). Ці обставини дають підстави провести зв'язок між виявленим виробничим або господарчим місцем та наземним житлом, розташованим за 5 метрів вище. З його функціонуванням, без сумніву, пов'язані керамічні вироби перших двох груп. Водночас можна говорити про синхронність першої та другої груп посуду. Виходячи з цього, здається беззаперечним, що близько 90 % кераміки, разом із зафіксованим житлом, мають відповідати одному епізоду заселення.

Що стосується третьої та четвертої груп кераміки (близько 10 %), то їх місце в комплексі може бути визначене тільки після проведення подальших досліджень на пам'ятці.

2.3. Об'єкти

При дослідженні кв. В,Г,Д,Е-1-5 у світло-жовтому супіску було виявлено систему стовпових ям та ямок діаметром від 5 до 50 см та глибиною до 20 см, що утворювали овал довгими сторонами витягнутий уздовж берега, розміром приблизно 2,0х3,5 м. У межах цього об'єкту та по його периметру було виявлено значну кількість згорілої деревини (стовпів) товщиною 5-15 см., рештки якої залягали на рівні зафіксованого впуску ям (рис. 2).

Загалом конструкція мала 8 стовпових ям по овальному контуру. У перерізі ями досить прямі, це є свідченням того, що основні несучі жердини були встановлені горизонтально, і будівля мала перекриття. Східна стінка утворена з поставлених у ряд трьох жердин. Північна та південна стінки мають найглибші ями, що, певно, позначають положення основних елементів, які тримали конструкцію по осі. З західної сторони між двома жердинами простежується прохід розміром дещо більше 1 м. Східна та західна стінки були розташовані паралельно одна одній. Усередині будівлі помітно кілька ямок, що, певно, слугували опорою даху. На відстані 1,5 м на захід від будівлі зафіксовано вогнище. З боку берега, можливо, знаходився паркан, проте зафіксоване

розташування горілих жердин може бути пов'язане і з природнім схилом тераси.

Цікавим різновидом об'єктів є неглибокі (до 10 см глибиною) конічні ямки. Вони концентрувалися головним чином у трьох місцях. Перша компактна група ямок знаходилася праворуч від входу до будівлі (там же був виявлений і єдиний фрагмент миски та кістяний штамп). Друга – на відстані 1 м перед входом (також з правого боку). Третя – з лівого боку перед входом, навколо вогнища. Особливості розташування цих об'єктів, їх форма та розміри дають підстави припустити, що вони є місцями для зберігання горщиків. Якщо їх розташування навколо вогнища є зрозумілим, то розташування у правій частині будівлі може вказувати на жіночу частину помешкання.

Планіграфічно місце розташування будівлі фіксується значним зменшенням концентрації матеріалу, а єдина знайдена неолітична миска та кістяний штамп (рис. 4, 14) походять, як уже зазначалося саме звідти.

Усе зазначене є достатньою підставою для попереднього висновку, що виявлений об'єкт є залишком згорілої наземної, недовготривалої (напевно літньої) житлової будівлі (рис. 3). Два об'єкти подібної форми та розмірів виявлені й на протилежному березі б.Клопотівське, на поселенні Романків 1 (Переверзєв, Сорокун 2011, 17-23).

2.4. Остеологічні матеріали

Кісток виявлено небагато, більшість із них не піддаються визначенню. О.П.Журавльовим ідентифіковано одну особину оленя звичайного та одну особину бобра річкового. Найцікавішою кістяною знахідкою є 6-тизубчастий штамп, знайдений на території житла. Він має механічні пошкодження та пошкоджений вогнем, проте його автентичність не викликає ніяких сумнівів.

Висновки

Аналіз крем'яного комплексу ускладнює його нечисленність (що, власне, є показовим для розвинутого неоліту регіону). Ще більше запитань ставить відсутність таких важливих складових, як мікроліти та незначна кількість матеріалу, що характеризував би характер розщеплення. Проте крем'яна колекція поселення Романків 1 за своїми типолого-статистичними показниками по всім параметрам, за винятком досить представницького мікролітичного комплексу, майже ідентична крем'яним знахідкам на поселенні Романків 3 (до речі, на Романкові 1 на 550 кв. м. знайдено всього 382 кремені). У попередній публікації поселення

Романків 1 було синхронізовано з розвиненим періодом київського варіанту киево-черкаської культури дніпро-донецької культурно-історичної області (Переверзєв, Сорокун 2011). Припущення щодо належності матеріалів Романкова 1 та 3 на підставі аналізу крем'яного комплексу до другого періоду киево-черкаської культури підтверджується і особливостями орнаменталістики керамічної колекції. У 2005 році В.О.Маньком була отримана дата існування стоянки Романків 1 в межах останньої чверті 6 тис. – поч. 5 тис. до н. е. (6130 ± 150) (Манько 2005, с.17). Серія радіокарбонних дат, отримана авторами в Київській лабораторії за зразками кераміки зі значною домішкою органіки, які були відібрані з різних груп, показали час функціонування стоянки в межах кінця 5 – першої половини 4 тис. до н. е. (табл.2). Навіть з урахуванням можливої похибки датування за зразками кераміки, ці дати виглядають дивно, бо ілюструють час існування населення трипілля С І. Проте, якщо й припустити співіснування неолітичних і енеолітичних спільнот на суміжних територіях, незрозумілим залишається цілковита відсутність взаємних культурних впливів. Дисонує з отриманими датами і досить архаїчний (як для такої досить пізньої неолітичної

пам'ятки) вигляд крем'яного комплексу. Тому, можливо, більш коректною датою є все ж таки межа 6-5 тис. до н.е.

Метод датування за керамічними зразками є відносно інноваційним, тому справедливо викликає багато запитань. Водночас слід констатувати, що на сьогодні в київському регіоні невідомі інші повністю досліджені та датовані стратифіковані пам'ятки цього періоду. Більш ґрунтовні відповіді на дискусійні питання можуть дати подальші дослідження мікрорегіону та більш детальне вивчення вже наявних матеріалів поселень Романків 1 та 2, що може внести зміни в хронологічну шкалу неоліту Київського Подніпров'я.

По аналогії з комплексом поселення Романків 1 (сплощені призматичні нуклеуси, значний відсоток скребків при наявності поодиноких різців, присутність характерних трапецій та мікролітів) можна говорити про південне коріння мешканців поселення Романків 3 (Станко 1967, с.166-167; Гаскевич 2005, с.29-32). Окремі елементи буго-дністровської орнаменталістики на кераміці з Романкова та характер крем'яного інвентарю свідчать про участь буго-дністровських переселенців у неолітизації Середнього Подніпров'я.

ЛІТЕРАТУРА

Готун І.А., Гаскевич Д.Л., Казимір О.М., Лисенко С.Д., Петраускас А.В., Петраускас О.В. Поселення між Ходосівкою та Лісниками. Дослідження 2003р. / Північна експедиція ІА НАН України. Матеріали та дослідження. – Київ: Стилос, 2007. – 264 с.

Даниленко В.Н. Неолит Украины. – К.: Наукова думка, 1969. – 257 с.

Котова Н.С. Неолитизация Украины. – Луганск : Шлях, 2002. – 268 с.

Манько В.О. Неоліт Південно-Східної України. – К.: Шлях, 2006. – 280 с.

Переверзєв С.В., Сорокун А.А. Дослідження неолітичної стоянки Романків 1 на Київщині // Кам'яна доба України. – Вип.13. – Київ: Шлях, 2010. – С.254-269.

Переверзєв С.В., Сорокун А.А. Неолітичні наземні конструкції поселень Романків 1 та Романків 3 (за матеріалами досліджень 2009 року) // Археологія і давня історія України. – Вип.5. Археологія: від джерел до реконструкцій. – К.: ІА НАНУ, 2011. – С.17-23.

Сорокун А.А. Нове поселення Вишеньки ІІ в контексті проблем дослідження неоліту Києво-Поліського регіону // Матеріали ІІІ Міжнародної наукової конференції молодих учених. – К.: 2010. – Ч.4. – С. 32-36.

Телегин Д.Я. Неолитические стоянки Струмяля-Гастятина Северной Киевщины // Древности Белоруссии. – Минск: 1966. – С. 63 – 67.

Телегин Д.Я. Дніпро-донецька культура: До історії населення неоліту – раннього металу півдня Східної Європи. – К.: Наукова думка, 1968. – 258 с.

Телегин Д.Я., Титова Е.Н. Поселения днепродонецкой этнокультурной общности эпохи неолита. – К.: Наукова думка, 1998. – 144 с.

Титова Е.Н. О контактах населения киево-черкаской и буго-днестровской культур // Каменный век на территории Украины. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 28-39.

Товкайло М.Т. Раньнеолітичний горизонт поселення Гард і проблема неолітизації Північно-Західного Надчорномор'я та Побужжя // Кам'яна доба України. – Вип.13. – Київ: Шлях, 2010. – С.208-228.

Pereversev S.V.

The investigation of Neolithic site Romankiv 3 in 2009

The multilayer site Romankiv 3 was found and partly discovered at spring 2009 during the plot expertise. The site is situated 12 km on the south from Kiev in the right bank of the Dniper floodplain of the Klopotovske swamp. During the excavation they got a few flint products and a huge amount of ceramic collection of the Neolithic times. Besides that, the system of pole sockets and burned wood were found and presented as a summer living building. The type of ceramic and flint collections of the Neolithic layer allow to include it to the Kievo-Cherkassky variant Dniper-Donetskaya cultural-historical area and to previously date it as the end of V – the beginning of IV millennium BC (cal). The fact is confirmed by the series of ceramic dates, which were obtained in Kiev Radiocarbon laboratory.

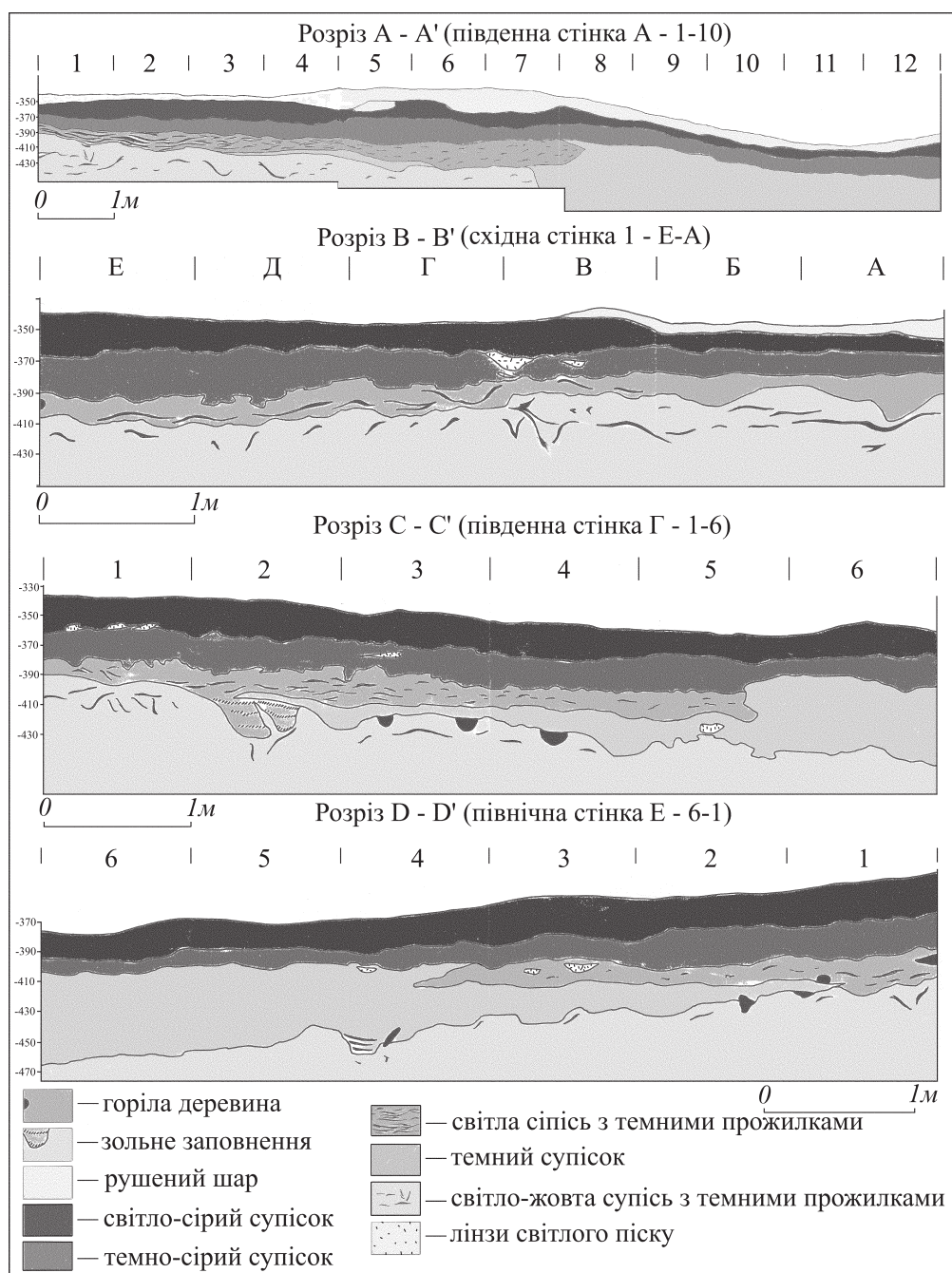

Рис.1. Романків 3. Стратиграфія.

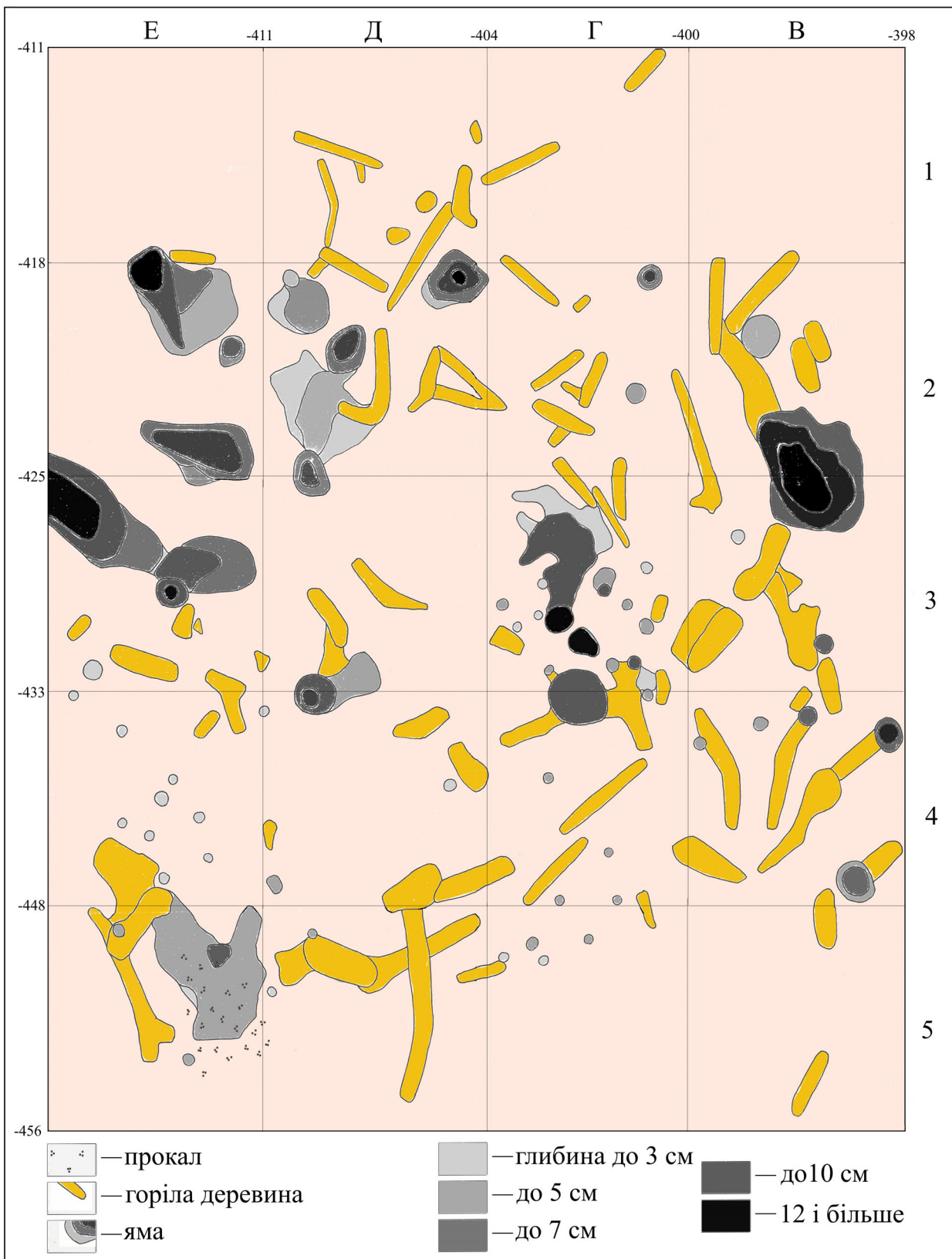

Рис.2. Романків 3. Рештки наземної конструкції.

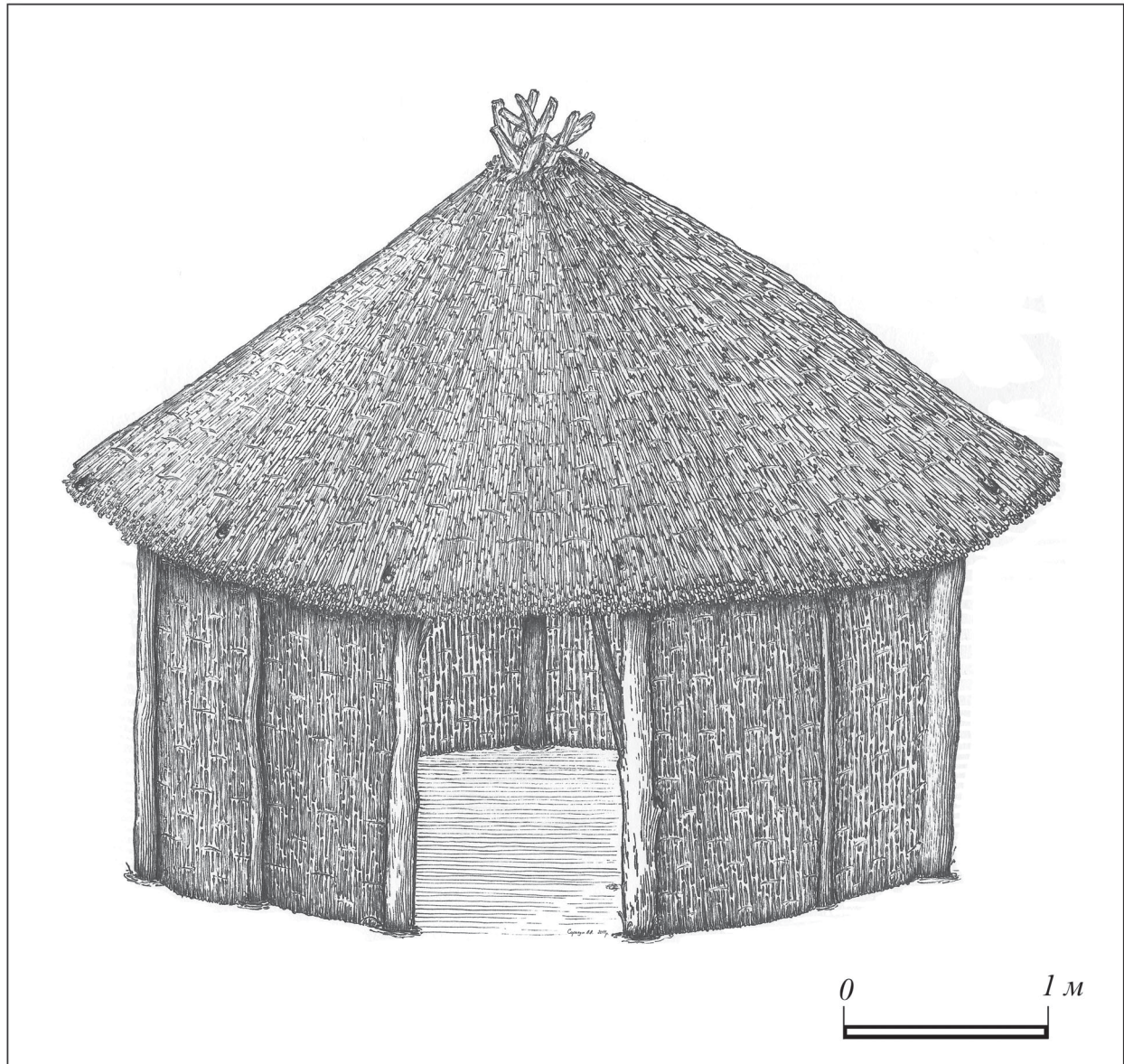

Рис.3. Романків 3. Графічна реконструкція житла.

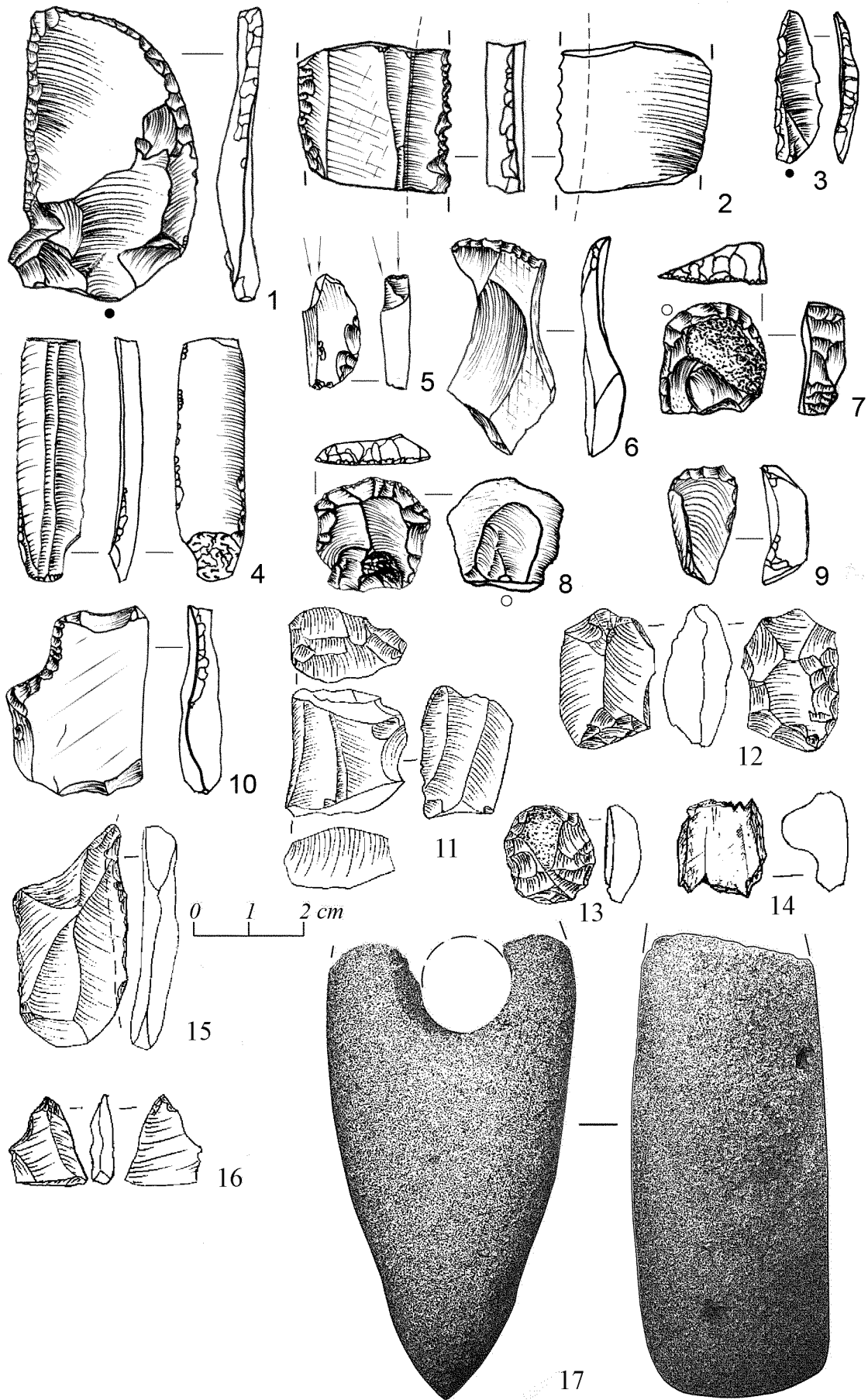

Рис.4. Романків 3. 1-13, 15-16. Крем'яні вироби. 14. Кістяний штамп. 17. Кам'яна сокира.

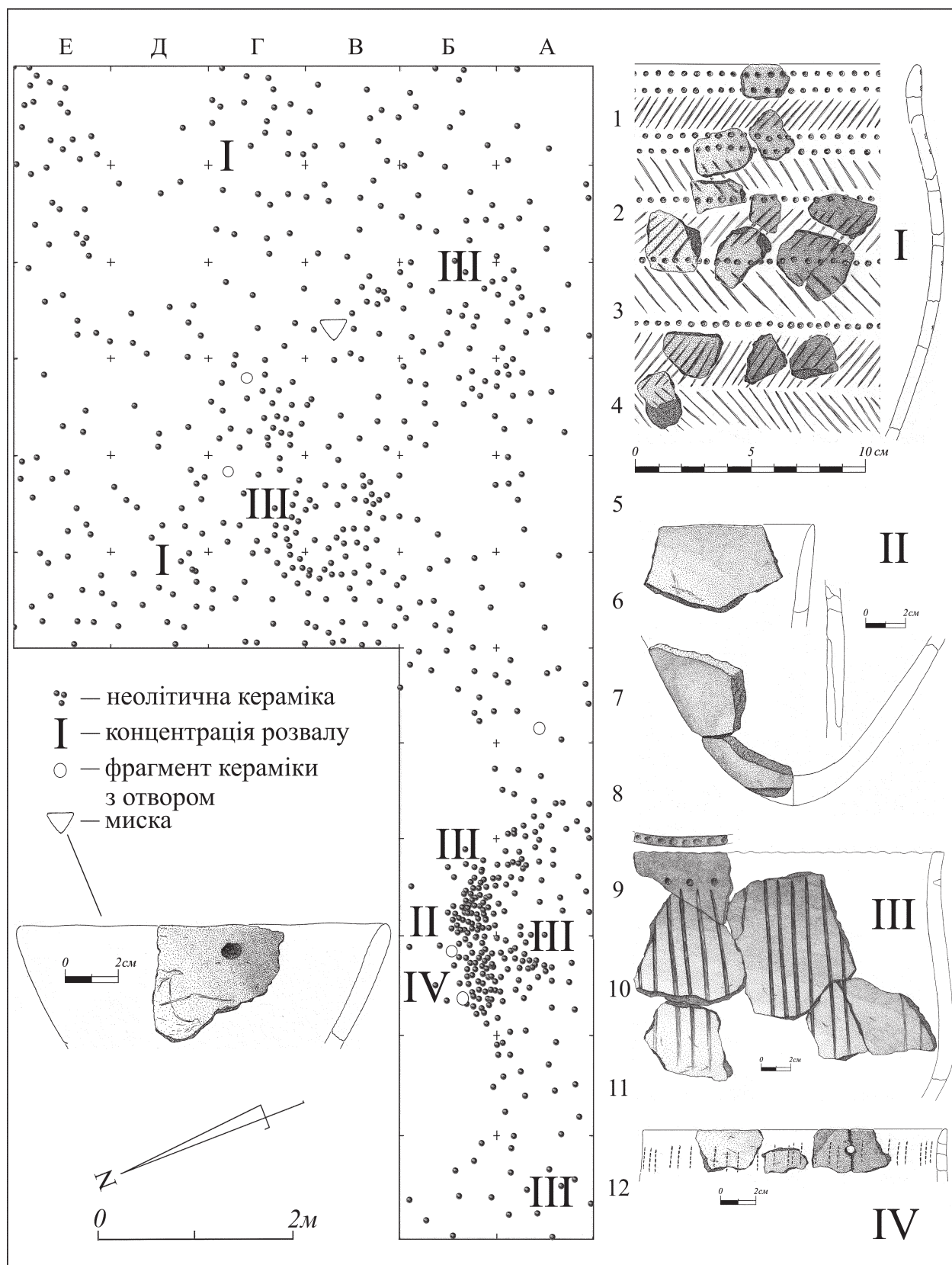

Рис.5. Романків 3. План розкопу з позначками місць знахідок неолітичної кераміки.

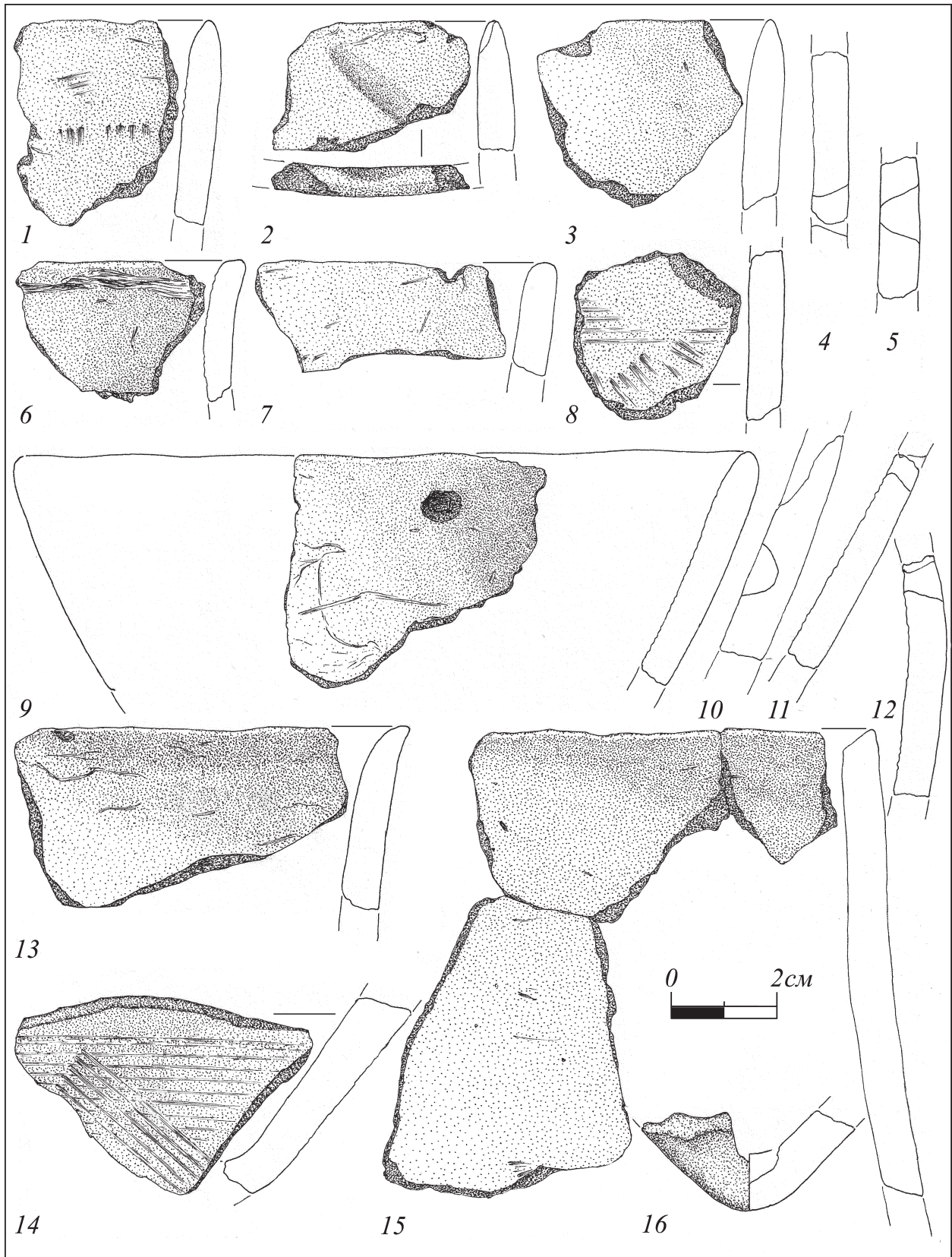

Рис.6. Романків 3. Кераміка.

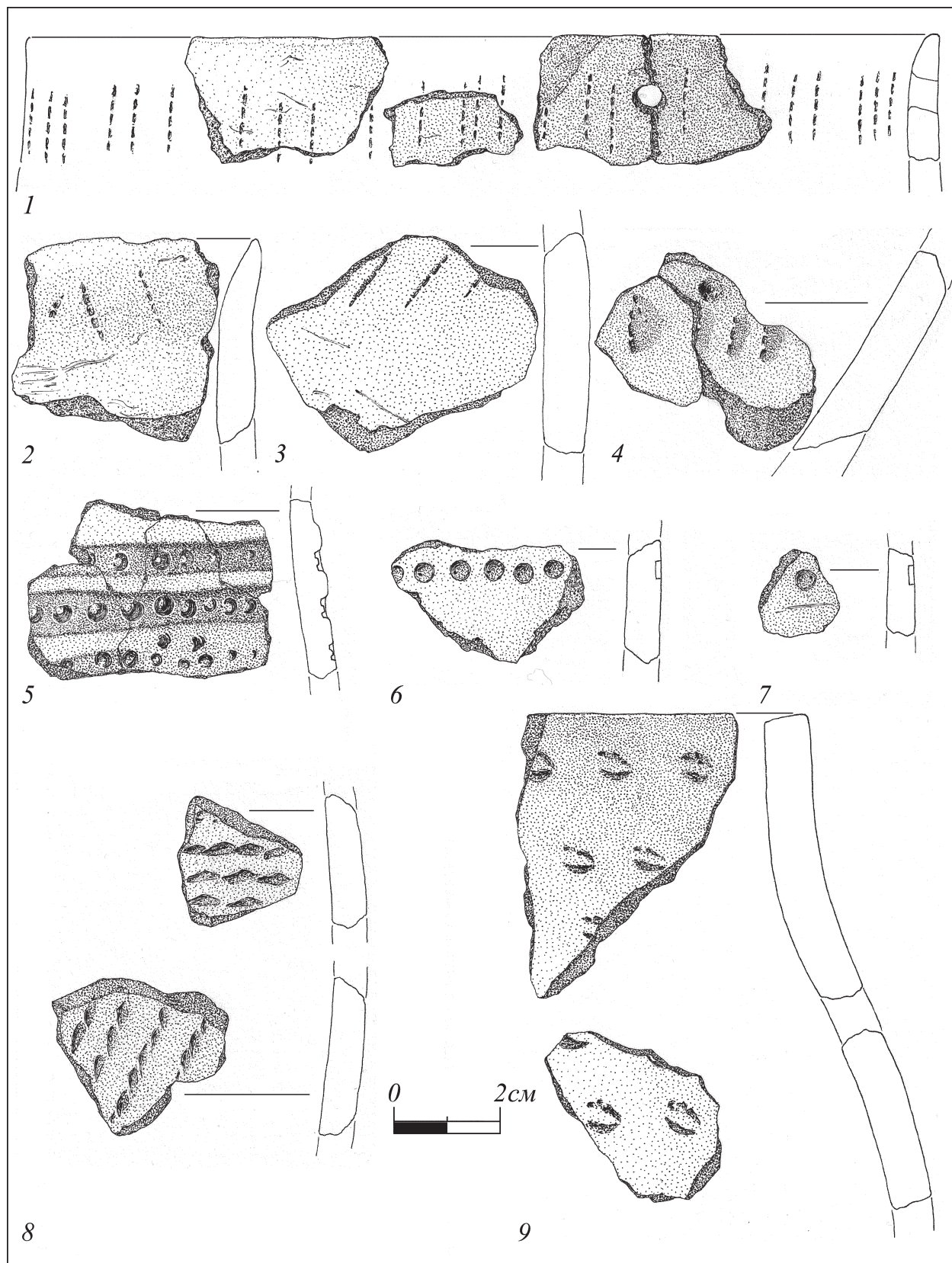

Рис.7. Романків 3. Кераміка.